

Gazze Soykırımı: Uluslararası Hukukta Adaletin Karşılaştığı Zorluklar

Özet

7 Ekim 2023 sonrası Gazze’de tırmanan insani kriz uluslararası hukuk merceğinden incelendiğinde; soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar çerçevesinde küresel adalet mekanizmalarının rolü derin bir sorgulama alanına dönüşmektedir. Sivil altyapı, hastane ve mülteci kamplarına yönelik sistematik saldırılar ile insani yardımların engellenmesi meselenin temelini oluşturmaktadır. Bu süreçte, Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin (UCM) Benjamin Netanyahu ve Yoav Gallant hakkındaki tutuklama kararları, Uluslararası Adalet Divanı’ndaki (UAD) soykırım davası ihtiyati tedbir süreçleri ve Türkiye’nin bu davaya müdahillik talebi belirleyici sınırları çizmektedir. Nitel ve analitik bir yaklaşımla yürütülen hukuki değerlendirmelerde; Roma Statüsü, 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1948 Soykırım Sözleşmesi gibi temel uluslararası hukuk metinleri referans alınmaktadır. Ayrıca BM özel raportörlerinin raporları, Dünya Sağlık Örgütü, OCHA ve TİHEK’in sunduğu somut veriler ile Anadolu Ajansı’nın görsel delilleri doküman analizi yöntemiyle taranarak hukuki argümanlar zengin bir zeminde temellendirilmiştir. Elde edilen temel bulgular; sivillerin kasıtlı olarak hedef alınması ve açlığın bir savaş yöntemi olarak kullanılması gibi eylemlerin, Filistin halkının geleceğini ve bekasını doğrudan hedef alan saldırılar özel bir soykırım kastı (dolus specialis) taşıdığını ortaya koymaktadır. UAD’nin meşru müdafaa tezini reddederek soykırımı önleyici tedbirlere ezici çoğunlukla hükmetmesi ve UCM’nin tutuklama kararları, failer üzerindeki dokunulmazlık zırhının kırılmaya başladığının somut göstergeleridir. Sonuç olarak Gazze’de yaşananlar, küresel düzenin adalet kapasitesini sınavan evrensel bir sınav niteliğindedir. BM Güvenlik Konseyi’ndeki daimi üyelerin veto yetkisinden kaynaklanan yapısal tikanıklıklar uluslararası hukukun meşruiyetini zedelemektedir. Cezasızlık kültürünü sonlandırmak, uluslararası sistemin tarafsızlığını yeniden tesis etmek ve kalıcı barışı sağlamak adına, siyasi çıkarlar yerine insan haklarını önceleyen kapsamlı bir BM reformu ile bağımsız bir Filistin devletinin kurulması ertelenemez bir zorunluluk olarak önümüzde durmaktadır.

Prof. Dr. Cüneyt YÜKSEL

AK Parti İstanbul Milletvekili, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Adalet Komisyonu Başkanı

Giriş

Gazze’de süregelen kriz, şiddet sarmalı, zorunlu göç dalgaları ve temel insani gereksinimlerden mahrumiyet süreçleri, Filistin halkının hak arayışını kritik bir eşiğe taşıırken uluslararası hukuk ve küresel düzen açısından da köklü sorunlar barındırmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası inşa edilen insan hakları mimarisi ve uluslararası kurumlar günümüzde eşitsiz biçimde işletilmekte, bu durum dezavantajlı kesimleri sistematik adaletsizliklere karşı korumasız bırakmaktadır. Uluslararası kurumların zayıfladığı mevcut küresel düzende, çıkar odaklı politikalar bölgesel çatışma ve istikrarsızlıkları derinleştirmektedir. Küresel yönetim mekanizmalarının temel dayanağı uluslararası hukuk olmasına rağmen, hukukun sahadaki pratikleri ve yaptırım gücü ciddi yapısal engellerle kısıtlanmaktadır. Normların ekseriyetle güçlü devletlerin menfaatlerini yansıtacak şekilde seçici bir biçimde uygulanması, bu aktörlerin sorumluluktan kaçmasına yol açarken, zayıf devletlerin hesap vermeye zorlanması uluslararası hukukun meşruiyet zeminini zedelemektedir.

Gazze’deki mevcut durum, uluslararası hukuktaki çifte standardın somut bir yansımasıdır; zira Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve Uluslararası Adalet Divanı’nın çağrılarına rağmen İsrail’in savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım eylemlerini sürdürmesi, hukuk sisteminin tarafsızlığını kaybettiğini göstermektedir. 7 Ekim 2023’ten bu yana yürütülen askeri operasyonlar, çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan 72.000’den fazla sivilin ölümüne, 172.000’den fazla kişinin yaralanmasına, geniş çaplı altyapı yıkımına ve nüfusun yaklaşık %90’ının zorla yerinden edilmesine yol açarak insani

krizi derinleştirmiştir. Hava saldırılarıyla Cibaliye, Bureyc ve Maghazi gibi yoğun nüfuslu mülteci kampları ile sığınan okullar doğrudan hedef alarak İsrail, uluslararası hukuk düzenini ve insani teamülleri çiğnemektedir. Saldırılarda seçicilik ve ayırt etme ilkesinin ihlali, uluslararası insancıl hukukun temel kaideleriyle tamamen çelişmektedir; sivillere yönelik bu tür saldırılar, 1949 Cenevre Sözleşmeleri’ne ek 1977 tarihli I No’lu Protokol’ün 51(6). maddesi uyarınca kesin surette yasaklanmıştır.¹

İsrail’in yaklaşık 500 sivilin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan El-Ehli Baptist Hastanesi saldırısı, Türk-Filistin Dostluk Hastanesi’ni vurması ve askeri üs iddiasıyla Şifa Hastanesi’ni kuşatarak sağlık çalışanlarını rehin alması uluslararası kamuoyunda büyük tepki uyandırmıştır. Oysa Roma Statüsü’nün 8(2)(b)(ix) maddesi uyarınca, askeri işgal veya hedef

roma statüsü

Roma Statüsü, 17 Temmuz 1998 tarihinde kabul edilen ve 1 Temmuz 2002’de yürürlüğe giren Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin (UCM) kurucu sözleşmesidir. Statü, bireylerin uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren en ağır suçlardan dolayı yargılanabilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçu UCM’nin yargı yetkisi altında bulunmaktadır. Roma Statüsü’nün temel özelliği, devletleri değil bireyleri cezai sorumluluk temelinde yargılamasıdır. Buna göre devlet başkanları, hükümet yetkilileri, askeri komutanlar veya diğer kişiler görev ve statülerine bakılmaksızın mahkeme önünde sorumlu tutulabilmektedir. Statü ayrıca, ulusal mahkemelerin yargılama yapmadığı veya yapmak istemediği durumlarda devreye giren ‘tamamlayıcılık ilkesi’ni benimsemektedir. Günümüzde Roma Statüsü, uluslararası ceza adaletinin temel hukuki dayanağını oluşturmakta ve ağır insan hakları ihlallerine karşı hesap verebilirliğin sağlanmasında merkezi bir rol oynamaktadır.

durumu kanıtlanmadığı müddetçe hastanelere yönelik kasıtlı saldırılar savaş suçu teşkil etmektedir. Son 24 ayda gerçekleştirilen bu eylemler, El-Ehli Baptist Hastanesi, Şifa Hastanesi ve Cibaliye Mülteci Kampı katliamı ile birlikte değerlendirildiğinde, operasyonların Hamas ile sınırlı kalmayıp Gazze halkının bütünsel olarak yok edilmesini hedefleyen taammüden planlanmış bir soykırım kastını (dolus specialis) açıkça çıkarmaktadır. Roma Statüsü kapsamında, masum sivillerin kasıtlı olarak katledilmesi doğrudan savaş suçu teşkil ederken, bu fiillerin sistematik ve yaygın bir nitelik taşıması eylemleri aynı zamanda insanlığa karşı suçlar kapsamına dahil etmektedir. İsrail, savunmasız sivilleri yalnızca konvansiyonel silahlarla değil, gıda ve su erişimini keserek kıtlık ve açlık yoluyla da hedef almaktadır; bu

dolus specialis (özel kast)

Uluslararası ceza hukukunda soykırım suçunu diğer uluslararası suçlardan ayıran temel unsur *dolus specialis* yani 'özel kast'tır. Savaş suçları veya insanlığa karşı suçlarda failin hukuka aykırı fiili bilerek ve isteyerek işlemesi yeterli olabilirken, soykırım suçunda bundan daha ileri bir irade aranır. Failin amacı; belirli bir ulusal, etnik, ırksal veya dinsel grubu tamamen ya da kısmen ortadan kaldırmak olmalıdır. Bu nedenle çok sayıda kişinin öldürülmesi tek başına soykırım suçunun oluştuğunu göstermez. Öldürme, yaralama, aç bırakma, zorla yerinden etme veya yaşam koşullarını sürdürülemez hale getirme gibi fiillerin, korunan bir grubu yok etme amacıyla gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği araştırılır. Uluslararası mahkemeler, özel kastın varlığını değerlendirirken siyasi liderlerin açıklamalarını, sistematik saldırıların niteliğini, hedef alınan grubun özelliklerini ve eylemlerin kapsamını birlikte incelemektedir. Bu nedenle *dolus specialis*, soykırım suçunun en ayırt edici ve ispatı en önemli unsurunu oluşturmaktadır.

doğrultuda Gazze'ye uygulanan abluka, uluslararası insancıl hukukun açık bir ihlalidir. Süreç içinde İsrail Cumhurbaşkanı'nın Gazze'deki tüm nüfusu suçlu ilan eden açıklamaları ve Savunma Bakanı'nın elektrik, gıda, su ve yakıtın tamamen kesileceğini öngören "tam abluka" ilanı uluslararası toplumda derin bir endişe uyandırmıştır.

Olayların başlangıcından itibaren İsrail'in, Mısır üzerinden gelecek insani yardımları engellemesi ve Refah Sınır Kapısı'nın hedef alması, Gazze Şeridi'ndeki iki milyon aşkın insanı topyekûn cezalandırdığını kanıtlamaktadır. İçme suyu kaynaklarının tükenmesi nedeniyle halkın deniz suyu tüketmek zorunda kalması ciddi sağlık sorunlarına yol açarken; bu durum sivillerin aç bırakılmasını bir savaş yöntemi olarak yasaklayan 1977 tarihli I No'lu Protokol'ün 54(1). maddesiyle açıkça çelişmektedir. Nitekim insani yardımların engellenmesini doğrudan savaş suçu sayan Roma Statüsü çerçevesinde Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısı da operasyonların anestezi olmaksızın gayriinsani koşullarda yürütüldüğünü belirterek, yardımları engelleme eylemlerinin savaş suçları kapsamında inceleneceğini kamuoyuyla paylaşmıştır.

İsrail, askeri eylemlerini Hamas mensuplarının varlığı gerekçesiyle meşrulaştırmaya çalışmaktadır; oysa Gazze nüfusunun çoğunluğunu siviller ve bu sivil nüfusun bir milyonunu çocuklar oluşturmaktadır. 1977 tarihli I No'lu Protokol'ün 50(3). maddesi uyarınca, bir topluluk içinde sivil statüsünde olmayan bireylerin bulunması o nüfusun sivil niteliğini ortadan kaldırmadığı gibi sivillerin Güney Gazze'ye yönelik zorunlu göç politikalarını reddetmesi de sivil konumlarını zedelememektedir. Çatışmalar boyunca derinleşen

abluka koşulları, 1948 Soykırım Sözleşmesi'nin 2. maddesi kapsamında, bir grubun fiziki varlığını kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik yaşam koşullarının kasten değiştirilmesi suretiyle soykırım kriterlerini karşılamaktadır. Bu doğrultuda İsrail'in Gazze'ye yönelik askeri müdahaleleri; soykırım, savaş ve insanlığa karşı suç niteliği taşımakla birlikte Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2(4). maddesinde düzenlenen güç kullanma yasağını da alenen ihlal etmektedir. Küresel kamuoyunun acilen harekete geçmesini gerektiren bu süreçte; İsrail'in yürüttüğü yerleşim politikaları, toprak gaspları ve zorla yerinden etme stratejileri, bir ulusu topyekûn ortadan kaldırmayı hedeflediğinden uluslararası hukuk zemininde net bir biçimde soykırım teşkil etmektedir. Küresel yönetim mekanizmalarının mevcut insani krizler karşısındaki yetersizliği ve işlevsizliği açıkça görülmektedir. Nitekim BM Genel Sekreteri Antonio Guterres de bu yapısal çöküşü ve trajedinin boyutunu vurgulamak adına, 'Gazze sadece bir insani kriz değil; insanlığın krizidir'² ifadeleriyle küresel sistemin karşı karşıya kaldığı ahlaki ve hukuki sınava dikkat çekmiştir.

İnsanlığın Eşiği: Filistin'de Adalet ve Vicdan Mücadelesi

İsrail'in Gazze'deki uluslararası hukuk ihlallerinin ivedilikle sonlandırılması ve faillerin yargısal merciler önünde hesap vermesi sürecinde, devletler yerine doğrudan bireyleri yargılama yetkisini haiz olan Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) temel mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Roma Statüsü'nün 25(3). maddesi uyarınca soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçlarını işleyen, teşvik eden veya bunlara iştirak eden bireyleri yargılama yetkisine sahip olan UCM, esasen Statü'nün 17.1.

Filistin meselesinin uluslararası hukuk çerçevesini; soykırım, insan hakları ihlalleri ve Birleşmiş Milletler'in (BM) rolüne dair yargısal süreçleri inceleyen bu çalışma, küresel toplumun siyasi çıkarlar yerine insan haklarını önceleyen köklü bir paradigma değişimine gitmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda metnin ilk bölümü, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) failleri hesap vermeye çağırarak çabalarına odaklanmaktadır. İkinci bölümde, Uluslararası Adalet Divanı'nda (UAD) devam eden soykırım davası, ihtiyati tedbirler ve Türkiye'nin müdahillik talebinin hukuki önemi ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde, UAD'nin sırasıyla 19 Temmuz 2024 tarihli işgal altındaki Filistin topraklarına dair Danışma Görüşü ile 22 Ekim 2025 tarihli İsrail'in uluslararası örgütlere karşı sorumluluklarına ilişkin Danışma Görüşü hukuki açıdan değerlendirilmektedir. Son kısımlarda ise BM Güvenlik Konseyi'nin yapısından kaynaklanan siyasi ve yapısal kısıtlar analiz edilerek, uluslararası hukukun etkin uygulanması ve insan haklarının korunması adına BM sisteminde kapsamlı reform çağrısı yapılmaktadır.

rınca işgal altındaki topraklarda yargı yetkisini kabul etmesi, ardından 1 Nisan 2015'te antlaşmaya resmen taraf olması ve 2018'deki egemenlik alanındaki suçların soruşturulması talebiyle hukuki süreç kurumsallaşmıştır. Bu doğrultuda UCM Ön İnceleme Dairesi'nin 5 Şubat 2021'de Mahkeme'nin Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze üzerinde yargı yetkisine sahip olduğuna hükmetmesinin ardından, 3 Mart 2021'de açılan resmi soruşturma günümüzde de bu bölgelerde kararlılıkla sürdürülmektedir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) 2 Numaralı Ön İnceleme Dairesi, 21 Kasım 2024'te İsrail Başbakanı Netanyahu ve eski Savunma Bakanı Gallant hakkında, 8 Ekim 2023 - 20 Mayıs 2024 tarihleri arasındaki savaş ve insanlığa karşı suçlar nedeniyle oybirliğiyle tutuklama kararı çıkarmıştır. Mahkeme, İsrail'in yargı yetkisine dair Roma Statüsü'nün 19(2) ve 18(1) maddelerine dayanan itirazlarını reddetmiştir. Statü'nün 86, 87

ve 89. maddeleri uyarınca mahkemeye taraf 124 ülkenin, failleri seyahat etmeleri halinde tutuklayıp Lahey'e teslim etme sorumluluğu bulunmaktadır. Sürece Anadolu Ajansı görselleri, tanık beyanları ve 3.000'i aşkın hukukçunun imzasıyla hazırlanan delil dosyasıyla müdahil olan TBMM Hukuk Heyeti davaya kritik katkı sunmuştur. Türkiye kararın hızla uygulanmasını talep etmekle birlikte, yaptırımların tüm savaş kabinesini kapsamaması ve Roma Statüsü'nün 6. maddesi uyarınca soykırım suçlamasına dayandırılması nedeniyle kararı yetersiz bulmaktadır. İsrail'in pervasızca soykırım, savaş ve insanlık suçları işlemesinin temelinde küresel sistemdeki cezasızlık kültürü yatmaktadır. Uluslararası toplumun insan haklarını ve hukuku koruma konusundaki samimiyeti, seçici değil evrensel bir adaleti savunarak tüm ihlalleri soruşturma iradesine bağlıdır. Günümüzde UCM ve UAD kararları, bu dokunulmazlık zırhının yavaş yavaş kırılmaya başladığını göstermektedir.

Uluslararası Adalet Divanı Soykırım Suçu Yargılaması

Gazze'de yaşanan güncel kriz yalnızca 7 Ekim 2023 sonrası gelişmelerin bir sonucu olmayıp, İsrail'in Filistin'e yönelik 'apartheid' politikalarının³, işgalinin ve ablukasının bir ürünüdür. Tarihsel süreçte bu saldırıların cezasız kalması faili daha da pervasızlaştırırken, 7 Ekim sonrasındaki şiddet eylemleri de 1948'den bu yana izlenen doktrinin bir uzantısını oluşturmaktadır. Bu bağlamda sivillerin kasten öldürülmesi, sivil alanların, mülteci kamplarının ve hastanelerin bombalanması, sistematik ve yaygın saldırılar ile toplu cezalandırma yöntemi olarak açık ve abluhanın kullanılması; Roma Statüsü'nün ilgili hükümleri⁴ ve Cenevre Sözleşmeleri'ne Ek I No'lu Protokol⁵ uyarınca

savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar kapsamındadır. Söz konusu sistematik fiiller aynı zamanda, korunan bir ulusal, etnik, ırksal veya dini grubun üyelerinin öldürülmesini yahut grubun kısmen ya da tamamen yok edilmesini içeren eylemleri düzenleyen Roma Statüsü'nün 6. maddesi⁶ ve 1948 Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 2. maddesi⁷ kapsamında net bir biçimde soykırım suçu kriterlerini karşılamaktadır.

7 Ekim 2023'ten itibaren Filistin halkının varlığına yönelik tehdit, BM Özel Raporörü Francesca Albanese'in 1 Ekim 2024 tarihli raporunda, işgal altındaki tüm Filistinlileri hedef alan eylemlerin bütüncül

olarak soykırım niyetine (dolus specialis) işaret ettiği tespitiyle sunulmuştur.⁸ İsrail'in ilhak politikası tüm Filistin topraklarını kapsamakta ve 1993 ile 1995 tarihli Oslo Anlaşmaları'nın⁹ ihlal edildiğini göstermektedir. Barışın önündeki en büyük engeli oluşturan yasadışı yerleşimlerdeki nüfus, 2012–2022 arasında Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te 520 binden 700 binin üzerine çıkmıştır; toplam 279 yerleşime dağılan bu nüfusun 229 binden fazlası Doğu Kudüs'teki 14 bölgede yaşamakta olup, yerleşimlerin en az 147'sinin İsrail iç hukukuna göre dahi kaçak olduğu belirtilmektedir. 2018'deki yasal düzenlemeyle desteklenen bu yapılar, 2022'deki kitlesel toprak gaspı planlarıyla daha da genişletilmiştir. Bu durum, askeri güçle toprak edinilmesini gayrimeşru sayan ve İsrail'in konumunu 'işgalci güç' olarak tescil ederek ilhak girişimlerini kınayan BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararı¹⁰ ve evrensel hukuk normlarıyla açıkça çelişmektedir.

İsrail'in insani yardımları engellemesi, kritik altyapıyı tahrip etmesi ile hastane ve okulları hedef alması meşru müdahaa teziyle temellendirilemez; aksine bu eylemler, yok etme kastını (dolus specialis) açığa çıkaran sistematik bir saiki doğrulamaktadır. Nitekim TİHEK'in ilgili raporu, 7 Ekim 2023'ten bu yana 360 bin binanın hasar gördüğünü veya yıkıldığını; 334 okul/üniversitenin zarar gördüğünü, 122'sinin tamamen yıkıldığını, 34 hastanenin gayriaktif hale geldiğini ve 3 kilise ile 610 caminin yerle bir edildiğini görsel kanıtlarla sunmaktadır.¹¹ Anadolu Ajansı'nın "Tanık-Witness" ve "Kanıt-Evidence" başlıklı yayınları da bu fiillerin insanlığa karşı suç ve soykırım unsurları barındıran, Filistin halkının varlığını hedef alan bir strateji olduğunu belgelemiştir.¹² 1948 tarihli BM Soykırım Sözleşmesi'nin

2. maddesinde düzenlenen; grup üyelerinin öldürülmesi, ciddi fiziksel/zihinsel zarar verilmesi, grubun fiziksel yok oluşuna yol açacak yaşam koşullarının kasten dayatılması, doğumların engellenmesi ve çocukların zorla başka gruba nakledilmesi fiilleri soykırımın maddi unsurunu (actus reus) oluşturmaktadır.¹³ UAD'nin 26 Ocak 2024 tarihli ihtiyati tedbir kararında korunan bir grup olduğu tescillen Gazze halkına yönelik bu eylemler¹⁴, Ruanda Ceza Mahkemesi'nin Akayesu kararında da vurgulandığı üzere¹⁵, sadece öldürme amacı taşımayıp Filistinlileri etnik ve ulusal bir grup olarak kısmen veya tamamen yok etmeye yönelik özel bir kastla (mens rea) icra edilmektedir.

Ortak dil, gelenek ve kültürel pratiklere sahip olan Filistinliler, Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) 26 Ocak 2024 tarihli ihtiyati tedbir kararında Soykırım Sözleşmesi kapsamında korunması gereken 'ulusal', 'etnik' ve 'ırksal' bir grup olarak tanınmıştır. Uluslararası içtihat uyarınca, soykırım suçunun özel amacını (dolus specialis) belirlemek için bir grubun 'kısmen' yok edilmesi niyeti yeterli görülmekte; bu durum belirli bir sayısal eşik aranmaksızın, failin grubun tamamını etkileyecek kadar 'önemli bir kısmını' hedeflemesini ifade etmektedir.¹⁶ Bu standart doğrultusunda, 2023 itibarıyla İşgal Altındaki Filistin Topraklarında yaşayan 5.5 milyon Filistinlinin yaklaşık %40'ını oluşturan Gazze nüfusu, bütüncül grubun 'önemli bir kısmı' niteliğindedir. Uluslararası yargı kararları çerçevesinde soykırım suçunun oluşması için fiziki yok oluşun tamamlanması zorunlu olmayıp, 'tamamen veya kısmen' ifadesi fiili sonuçtan ziyade faildeki yok etme niyetini esas almaktadır. Dolayısıyla İsrail'in Gazze'deki sivillere yönelik orantısız güç kullanımı, yoğun bombardımanlar, altyapının tahri-

bi, yaşam koşullarının kasıtlı olarak yaşanamaz hale getirilmesi, cinsiyete dayalı şiddet uygulanması¹⁷, zorunlu tahliyeler ve insani yardımların engellenmesi gibi

eylemler, grubun hayatta kalma imkanlarını ortadan kaldırmaya yönelik soykırım niyetinin somut göstergeleridir.

UAD'de Soykırım Davası ve İhtiyati Tedbirler

Güney Afrika Cumhuriyeti, 29 Aralık 2023 tarihinde 1948 Soykırım Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiği gerekçesiyle İsrail'e karşı Uluslararası Adalet Divanı'nda (UAD) Gazze Şeridi'ndeki durumu konu alan bir dava açarak ihtiyati tedbir talebinde bulunmuştur.¹⁸ Başvuruda İsrail'in; Filistinlilerin öldürülmesi, ciddi bedensel/zihinsel zarar verilmesi ve yaşam koşullarının kasıtlı olarak değiştirilmesi yoluyla Sözleşme'nin 2. maddesindeki maddi unsurları özel bir yok etme kastıyla (dolus specialis) gerçekleştirdiği ileri sürülmüştür. Başvuru temel olarak; askeri operasyonlardaki soykırım fiillerine, İsrail'in gerekli önleyici tedbirleri almayarak soykırımı durdurmadığına ve askeri, siyasi ile sivil aktörlerin soykırımı teşvik, teşebbüs ve iştirak eylemlerini cezalandırmaktan imtina ettiğine odaklanmaktadır. Akut insani krizi ve telafisi imkansız zarar riskini kabul ederek davayı değerlendirme yetkisine sahip olduğuna hükmeden UAD, 26 Ocak 2024 tarihli kararında neredeyse oybirliğiyle ihtiyati tedbirlere hükmetmiştir.¹⁹ Bu kararla mahkeme; İsrail'in soykırımı önlemek için tüm adımları atmasını, ordusunun bu nitelikteki fiillerden kaçınmasını, sivil halka zarar verilmesinin engellenmesini ve soykırımı yönelik her türlü kışkırtmanın önlenip cezalandırılmasını zorunlu kılmıştır.

UAD, İsrail'i Gazze'ye yönelik insani yardımların ulaştırılması ve temel sivil ihtiyaçların giderilmesi adına 'ivedi ve etkin tedbirler' almaya zorlamış; soykırım iddia-

larına ilişkin kanıtların muhafaza edilmesi ve ihtiyati tedbirlere uyum sürecini içeren resmi bir raporun bir ay içinde sunulması mükellefiyetini getirmiştir. İsrail'in Soykırım Sözleşmesi'ni ihlal etme riskini gözeterek askeri faaliyetlerin durdurulması ve ihlallerin önlenmesi yönünde denetim mekanizmasını işleten bu karar, saldırının sürdürülmesini hukukun imkânsız kılmakta ve tedbirlerin uygulanabilmesi için fiili bir ateşkesin gerekliliğini ima etmektedir. Mahkeme'nin 15'e 2 veya 16'ya 1 gibi ezici bir çoğunlukla aldığı bu karar karşısında, İsrail'in ad hoc hakimi Aharon Barak'ın dahi soykırımı kışkırtma ve insani yardım konularında İsrail aleyhine oy kullanması, yargılama sürecinin siyasi önyargılardan uzak, güçlü bir hukuki mutabakata dayandığını göstermektedir. Ayrıca, Yargıç Dalveer Bhandari'nin çatışmaların derhal sona erdirilmesi gerektiği vurgusu; Yargıç Xue Hanqin'in öldürülenlerin çoğunun kadın ve çocuk olduğunu belirterek Gazze'nin varlığının tehdit altında olduğuna dair tespiti ve Yargıç Georg Nolte'nin İsrail liderliği ile ordusunun soykırımı kışkırtma eylemlerine karşı harekete geçilmediği yönündeki beyanı, İsrail'in eylemlerinin ciddiyetini ve temel insani ilkelerle çeliştiğini ortaya koymaktadır.

UAD, süregelen işgal bağlamında Gazze'deki eylemlerin meşru müdafaa ile haklı gösterilemeyeceğini belirterek İsrail'in 'meşru müdafaa' gerekçesini açıkça reddetmiştir. Mahkeme; Gazze nüfusunun %93'ünün kriz düzeyinde açıkla-

karşı karşıya olduğunu gösteren Dünya Sağlık Örgütü verileri²⁰ ile Martin Griffiths ve Philippe Lazzarini'nin Ocak 2024'teki açıklamaları²¹ başta olmak üzere, BM organlarının raporlarını ve soykırım niteliğindeki vahim durumu ortaya koyan uluslararası değerlendirmeleri esas almıştır. Bu doğrultuda OCHA'nın 24 Ocak itibarıyla açıkladığı 25.700 ölü, 63.000'den fazla yaralı, 360.000'i aşkın yıkık/hasarlı ev ve 1,7 milyon yerinden edilmiş kişi verileri, İsrail'in gizlenemez eylemlerini tescillemiştir. Başbakan Netanyahu dahil İsrailli yetkililerin soykırımdaki rollerinden ötürü uluslararası hukuk kapsamında hesap vermekten kaçamayacaklarını ve İsrail'in hukukun üzerinde olmadığını ilan eden bu karar; onlarca yıldır süregelen işgali, tecir, baskıyı ve apartheid politikalarını gözler önüne sermesi bakımından tarihsel bir öneme sahiptir. Nitekim Mahkeme'nin atfı yaptığı BM Genel Kurulu Kararı'nda da vurgulandığı üzere, cinayetin bireyin yaşama hakkının inkarı olması gibi, soykırım da tüm insan gruplarının var olma hakkının inkarıdır.

İsrail'in ilk ihtiyati tedbirlere uymaması üzerine Güney Afrika, Gazze'de yetersiz beslenme kaynaklı çocuk ölümlerinin

yaşandığını ve UNRWA'nın engellendiğini belirterek 6 Mart 2024'te ek tedbir talep etmiş; UAD ise 28 Mart 2024'te kötüleşen yaşam koşullarını kabul ederek İsrail'e insani yardımların ulaştırılması için BM ile iş birliği yapma ve önceki tedbirleri uygulama yükümlülüğü getirmiştir.²² Mayıs ve Temmuz 2024'te İsrail'in Rafah ile Gazze Şehri için çıkardığı tahliye kararlarına karşın, 19 Haziran 2024 tarihli BM İnsan Hakları Ofisi Raporu ordunun uluslararası insancıl hukuka sistematik olarak uymadığını ortaya koymuştur. UAD, 24 Mayıs 2024 tarihli kararında mevcut önlemlerin Rafah'taki felaketi önlemede yetersiz kaldığını teyit ederek, İsrail'in Rafah'taki askeri operasyonlarını derhal durdurmasına, sınır kapısını açık tutmasına, BM araştırmacılarının bölgeye girişine izin vermesine ve bir ay içinde rapor sunmasına hükmetmiştir.²³ Tüm bu yargısal emirlere rağmen kitlesel sivil ölümlerini, ablukayı ve temel ihtiyaçlara yönelik keyfi kısıtlamaları sürdüren İsrail, güvenli bölge iddialarını kendi fiilleriyle çürütmüş ve uluslararası normlara alenen meydan okuyarak savaş, insanlığa karşı ve soykırım suçlarını işleme iradesini modern tarihin en uzun süren vahşetlerinden biriyle ortaya koymuştur.

Türkiye'nin Soykırım Davasına Müdahillliği

Türkiye, siyasi ve diplomatik mekanizmalarını aktif şekilde işleterek 31 Mayıs 2024 tarihinde Güney Afrika'nın İsrail'e karşı açtığı soykırım davasına müdahale etme niyetini Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) bildirmiş ve 7 Ağustos 2024 tarihinde UAD Statüsü'nün 63. maddesi uyarınca müdahillik dilekçesini resmi olarak sunmuştur.²⁴ Üçüncü taraf devletlere, taraf oldukları bir anlaşmanın yorumlanmasına ilişkin davalarda müdahil olma hakkı tanıyan bu madde²⁵ [2, 3] çerçeve-

sinde atılan adım, Türkiye'nin uluslararası hukuki yükümlülüklerini yerine getirme kararlılığını göstermektedir. Bu süreçte TBMM Hukuk Heyeti, divan nezdindeki gelişmeleri hassasiyetle takip ederek ve müdahillik dilekçesinin hazırlanmasına kapsamlı katkılar sağlayarak davanın hukuki çerçevesinin güçlendirilmesinde etkin bir rol üstlenmiştir. Türkiye'nin bu başvurusunun ardından UAD, tarafların uluslararası hukuktaki hak ve yükümlülüklerinin değerlendirilmesi usulü gere-

ğince Güney Afrika ve İsrail'den müdahillik talebine ilişkin yazılı görüşlerini iletmelerini talep etmiştir.

UAD yargıçları ve hukuk akademisyenleri, Statü'nün 63. maddesi uyarınca müdahillik kurumsal işlevlerini derinlemesine ele almışlardır. Yargıç Christopher Weeramantry müdahalenin, gereksiz davaların önlenmesi ve ilke birliğinin sağlanması yönündeki iki temel işlevine dikkat çekerken²⁶; Yargıç Cançado Trindade, ortak çıkarlar veya kolektif güvenlik ekseninde bu mekanizmanın uluslararası hukukun gelişimine sunduğu katkıyı vurgulamıştır.²⁷ Akademisyenler Alina Miron ve Christine Chinkin, 63. maddenin, kararların res interpretata etkisini kabul ederek devletlerin sürece daha geniş katılımını sağladığını savunmuş²⁸; Juliette McIntyre ise müdahillik UAD'nin normatif meşruiyetini genişletici rolünü açıklamıştır.²⁹ Çok taraflı anlaşmaların yorumlanmasında taraf devletlerin hukuki menfaatlerini etkileyen bu süreçte 63. madde, ilgili tarafların görüş belirtme hakkını güvenceye almakla birlikte, bu görüşler müdahil olmayan devletler için bağlayıcılık taşımamaktadır. Statü'nün 62. ve 63. maddeleri, tarafların onayını gerektirmeyen ancak hukuki menfaat ispatını zorunlu kılan iki ayrı mekanizma öngörmekte olup her iki usul de Mahkeme Kurallarının 81-86. maddeleriyle benzer prosedürlere tabi kılınmıştır. Bu doğrultuda, 7 Ağustos 2024 tarihi itibarıyla yürütülen sürece bakıldığında, Türkiye'nin yanı sıra Kolombiya, Libya, Meksika, Filistin, İspanya, Şili, Maldivler, Boliviya, İrlanda, Küba, Belize, Belçika, Brezilya, Paraguay, Hollanda, İzlanda, Namibiya, Amerika Birleşik Devletleri, Macaristan ve Fiji, UAD Statüsü'nün ilgili hükümleri kapsamında dava ya müdahillik talebinde bulunmuştur.

1948 Soykırım Sözleşmesi'ne taraf olan Türkiye'nin Gazze'deki soykırıma ilişkin UAD'deki davaya müdahillik; uluslararası hukuktan doğan soykırımı önleme ve cezalandırma yükümlülüğünün gereği olarak hukuki, ahlaki ve tarihsel bir sorumluluk niteliği taşımaktadır. Türkiye'nin bölgeden gelen ilk kapsamlı başvuru olma özelliği taşıyan bu kararlı müdahalesi, UAD'nin İşgal Altındaki Filistin Topraklarına yönelik Danışma Görüşü ile uyumlu olup Sözleşme'nin I, II ve III. maddelerinden doğan yükümlülüklerin net tanımlanması ile usuli tedbirlerin alınması adına sağlam bir hukuki çerçeve sunmaktadır. Gelecekteki benzer krizler için küresel hukuki yapıyı güçlendirecek bu adımda Türkiye; ICTY ve ICTR içtihatlarına atıfla soykırımın tespiti için gerekli olan maddi fiil (II. madde a-e bentleri), korunan bir grubun varlığı ve yok etme kastı (dolus specialis) unsurlarının mevcut davada abluka, bombardıman ve açlığa mahkum etme olguları üzerinden gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, failin özel kastının (dolus specialis) belirlenmesinde Filistinlileri hedef alan gayriinsani söylemlerin dikkate alınması gerektiğini savunan Türkiye, Başbakan Netanyahu'nun Eski Ahit'teki kitlesel yok etme buyruğuna atıf yapan 'Amalek' ve 'Canavarlar' ifadelerinin, Filistin halkının kısmen veya tamamen yok edilme niyetini açığa çıkaran kritik birer delil ve kınama gerekçesi olduğunu vurgulamaktadır.

Türkiye, adil bir yargılama için soykırım suçundaki özel kast (dolus specialis) şartının, suçun vahametini yansıtacak ancak kovuşturmayı imkansız kılmayacak dengeli bir yaklaşımla yorumlanması gerektiği kanaatindedir. Maddi vakıaların tespiti noktasında Türkiye, UAD'nin BM organları ve tarafsız uluslararası kaynakların sunduğu delil ile raporları esas almasını

savunmaktadır.³⁰ Bu çerçevede; insani yardımların engellenerek Sözleşme'nin II/c maddesindeki yıkıcı yaşam koşullarının dayatılması, delil toplama sürecinde kritik öneme sahip gazeteciler, insani yardım çalışanları ve BM personeline yönelik saldırılar ile sağlık sisteminin ve Rafah'taki sivilin hedef alınması, özel kastın belirlenmesinde temel parametreler olarak öne sürülmektedir. Son olarak

İşgal Altındaki Filistin Topraklarına İlişkin 19 Temmuz 2024 Tarihli UAD Danışma Görüşü

UAD nezdindeki Soykırım Davası ve UCM'nin tutuklama emirlerinin yanı sıra, İsrail'in hukuk ihlallerini ortaya koyan bir diğer önemli gelişme de UAD'nin Danışma Görüşü sürecidir.³² Yazılı bilgi sunan 54 devlet ve 3 uluslararası örgüt arasında ilk beyanda bulunan Türkiye, 26 Şubat 2024 tarihinde sözlü sunumunu gerçekleştirmiştir. BM Genel Kurulu'nun talebi üzerine UAD'nin 19 Temmuz 2024 tarihinde açıkladığı Danışma Görüşü'nde hakimlerin ezici çoğunluğu; Filistin topraklarının işgal altında olmasına rağmen bir bütünlük arz ettiğine, İsrail'in buradaki varlığının hukuka aykırı olup en kısa sürede sonlandırılması gerektiğine hükmetmiştir. Karar uyarınca İsrail; tüm yerleşim faaliyetlerini durdurmak, yerleşimcileri tahliye etmek ve verdiği zararları tazmin etmekle yükümlü kılınırken; uluslararası topluma ve örgütlere bu gayrimeşru durumu tanıma ve desteklememe, BM'ye ise işgali sonlandıracak adımları atma çağrısında bulunulmuştur.

UAD'nin 19 Temmuz 2024 tarihli Danışma Görüşü, İsrail'in Filistin topraklarındaki işgalci konumunu hukuken teyit etmesi ve süregelen işgal, yerleşim, ilhak ile Doğu Kudüs dahil demografik yapıyı ve Kudüs'ün statüsünü değiştirmeye yöne-

Türkiye; sistematik baskıya dayalı apartheid rejimi ile fiziksel yok etmeyi hedefleyen soykırımın birbirini dışlamayan, eş zamanlı yürütülebilecek olgular olduğunu belirterek, 2023 Ekim sonrası gerçekleşen soykırım eylemlerinin İsrail'in uzun yıllardır sürdürdüğü apartheid politikaları bağlamında bütüncül bir değerlendirmeye tabi tutulması gerektiğini vurgulamaktadır.³¹

lik uygulamalarını uluslararası hukukun ihlali olarak tespit etmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Divan'ın 2004 tarihli Duvar Danışma Görüşü³³ dahil olmak üzere bugüne kadar gerçekleştirdiği en kapsamlı değerlendirmeyi içeren bu görüş, İsrail'in hukuk dışı eylemlerine dair en güçlü yargısal tespiti teşkil etmektedir. Hakimlerin kullandığı kesin dil, ayrıntılı incelemeler ve somut ihlal tespitleri, derdest olan soykırım davasının sonucuna yönelik kritik etkiler barındırmaktadır. Devletler ile uluslararası örgütler nezdinde fiili adımlara zemin hazırlayan ve muhtemel yargısal yaklaşıma işaret eden bu görüş, aykırı hareket eden devletler üzerinde siyasi bir baskı unsuru oluşturmaktadır. Sonuç olarak söz konusu Danışma Görüşü, ihlallerin durdurulması ve faillerin cezalandırılmasına yönelik yürütülen hukuki mücadelenin somut sonuçlar verdiğini ortaya koymakta; Türkiye gibi Filistin'i destekleyen ülkeleri uluslararası mekanizmaları harekete geçirme noktasında teşvik etmektedir.

UAD'nin İsrail'in Uluslararası Sorumluluklarına İlişkin 22 Ekim 2025 Tarihli Danışma Görüşü

BM Genel Kurulu'nun 19 Aralık 2024 tarihli kararıyla, İsrail'in işgal altındaki topraklarda uluslararası örgütler ve üçüncü devletlere karşı hukuki sorumlulukları hakkında UAD'den Danışma Görüşü istenmiş; bu kapsamda Türkiye, UAD Statüsü'nün 66(2). maddesi tahtındaki Yazılı Beyanını 27 Şubat 2025'te sunmuştur. Son müracaat tarihi olan 28 Şubat 2025 itibarıyla 45 devlet ve küresel kuruluş yazılı görüş bildirirken, 28 Nisan – 2 Mayıs 2025 tarihlerindeki sözlü duruşmalarda Türkiye dahil 39 ülkenin yanı sıra BM, İİT, Arap Birliği ve Afrika Birliği mütalaalarını şifahi olarak sunmuş; İsrail ise sözlü beyan aşamasına iştirak etmemiştir. Türkiye sunduğu mütalaalarda, İsrail'in kurulduğu günden bu yana UNRWA'nın insani yardım ve kamu hizmetlerini sabote eden tutumunun son saldırılarla derinleştiğini, Ajans'a ait idari bina, okul ve yardım merkezlerinin hedef alınmasının uluslararası hukuk normları ve BM kurucu antlaşmalarıyla bağdaşmadığını vurgulamıştır.³⁴ 2,4 milyon Filistinli mülteciye yardım sağlayan UNRWA'nın engellenmesinin IV. Cenevre Sözleşmesi'ni ve derdest Soykırım Davası'ndaki ihtiyati tedbirleri ihlal ettiğini belirten Türkiye, İsrail'in cezasızlık politikasının insancıl hukuk sistemini zayıflattığını ifade ederek UAD'den bu yükümlülüklerin açıkça belirlenmesini ve uygulanmasını sağlayacak etkin tedbirler almasını talep etmiştir.

BM Sisteminin Yapısından Kaynaklanan Sorunlar

BM Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesi, insanlığın barış içinde bir arada yaşama iradesinde mühim

UAD, 22 Ekim 2025 tarihli Danışma Görüşünde³⁵ İsrail Devleti'nin; işgal altındaki Filistin halkının temel ihtiyaçlarını sağlama, UNRWA başta olmak üzere BM ve uluslararası kuruluşların yardım faaliyetlerini engellememe, yardım/sağlık personeli ile tesislerini koruma, zorla yerinden etme ve aç bırakma gibi hukuka aykırı uygulamalardan kaçınma, tutukluların Kızılhaç tarafından ziyaret edilmesine izin verme ve BM'nin ayrıcalık ile dokunulmazlıklarına saygı gösterme yükümlülüklerini karar altına almıştır. UNRWA'nın insani yardım faaliyetlerinin belkemiği olduğunu vurgulayan Divan, bu faaliyetlerin engellenmesini uluslararası insancıl hukukun açık ihlali olarak değerlendirmiştir. Yaklaşık 13.000 yerel çalışanıyla yaşamsal hizmetler sunan UNRWA'nın dışlanması kurumsal bir boşluk yaratarak milyonlarca insanı açlığa itmiş; bu boşluğu doldurmak üzere kurulan sözde Gazze İnsani Yardım Vakfı (GHF) ise yardımı silaha dönüştürerek açlığı bir yöntem olarak kullanmıştır. Divan nihayetinde, Filistin halkının güvenli ve tanınmış sınırlar içinde bağımsız bir devlet olarak kendi kaderini tayin hakkını gerçekleştirmesinin bölgesel istikrar ve güvenliğe katkı sağladığını yeniden vurgulamıştır. Bu süreçte, 75 yılı aşkın süredir Filistinli mültecilere destek veren Türkiye, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen kanun teklifiyle UNRWA'nın Ankara Ofisi'nin açılmasını resmen onaylamıştır.³⁶

bir dönüm noktası teşkil etmiş³⁷; nitekim hukukçu Louis Henkin de BM ekseninde dönüşen bu uluslararası düzeni 'haklar çağı' olarak nitelemiştir.³⁸ Ancak bu

kavramsallaştırma; günümüzde Filistin, Suriye, Gazze ve Doğu Türkistan gibi coğrafyalarda milyonlarca insanın en temel haklardan mahrum bırakılmasıyla meşruiyetini ve etkinliğini yitirerek ciddi bir küresel adalet krizine yol açmaktadır. Bu işlevsizliğin en somut örneği olan Gazze'deki soykırım sürecinde, uluslararası toplumun çatışmaları sonlandırma çağrılarına rağmen BM Güvenlik Konseyi, daimi üyelerin veto yetkilerini kullanmaları sebebiyle felç olmuş ve İsrail'e fiili bir cezasızlık alanı açmıştır. Konseyin güçlü üyelerinin siyasi menfaatleri doğrultusunda sergilediği bu eylemsizlik, on binlerce kadın, çocuk ve sivilin katledilmesine zemin hazırlamıştır. Neticede, İsrail'e yönelik soykırım temelli hukuki argümanlar oldukça güçlü olmasına karşın; başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin veto yetkisine ve sözde meşru müdafaa tezi ne sığınarak yaptırım ile hesap verebilirlik girişimlerini ısrarla engellemesi, uluslararası hukuk sisteminin yapısal tikanıklığını gözler önüne sermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın 'Dünya beşten büyüktür ve daha adil bir dünya mümkündür' tespiti, Birleşmiş Milletler (BM) ve küresel yönetim sisteminde

kapsamlı reformların aciliyetini ortaya koymaktadır. Esasen self-determinasyon hakkı ve Cenevre Sözleşmeleri gibi uluslararası insancıl hukuk normları güç kullanarak toprak edinilmesini ve işgal sahalarında yerleşim birimleri kurulmasını kesin olarak yasaklasa da, mevcut kriz hukuki normların eksikliğinden ziyade; siyasi menfaatler, bölgesel güç dengele-ri ve veto hakkına sahip güçlü devletlerin seçici uygulamaları nedeniyle sistemin işletilememesinden kaynaklanmaktadır. Küresel güç asimetrisini gidermek adına BM Güvenlik Konseyi (BMGK) üyeliğinin genişletilmesi, kararların şeffaflaştırılması ve özellikle soykırım gibi durumlarda daimi üyelerin veto imtiyazının sınırlandırılması veya genel kurul çoğunluğuyla aşılabilmesi kaçınılmaz bir reform zorunluluğudur. Bu bağlamda Cumhurbaşkanı Erdoğan 79. BM Genel Kurulu'ndaki hitabında, BMGK'nın daimi üyelerin vetoları sebebiyle felç olduğunu vurgulayarak, kurucu imzacılarından biri Türkiye olan 1950 tarihli 'Barış İçin Birlik Kararı' çerçevesinde Genel Kurul'un tarihi bir sorumluluk üstlenmesi ve Gazze ile diğer kriz bölgelerindeki zulmü önlemek adına gerekirse kuvvet kullanımını tavsiye etmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁹

Sonuç

İsrail'in Filistin'i aşarak Lübnan ve İran'a uzanan saldırgan güvenlik doktrini ile Gazze'de iki yılı aşkın süredir gerçekleştirdiği sistematik yıkım, kitlesel öldürmeler, aç bırakma ve altyapıyı çökertme eylemleri, münferit ihlaller olmaktan çıkıp kolektif bir imha pratiğine dönüşmüştür. Bu süreçte, jus cogens niteliğindeki soykırım yasağı karşısında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin veto mekanizması nedeniyle yapısal bir felç yaşaması

ve caydırıcı yaptırımlar uygulayamaması, uluslararası kural temelli düzenin meşruiyetini ve hukukun evrenselliğine olan inancı ağır biçimde sarsmıştır. Gazze'de 738 gün süren ağır saldırıların ardından 10 Ekim 2025 tarihinde sağlanan ateşkes önemli bir eşik olsa da, cezasızlık kültürü sonlandırılmadan ve sorumlular hesap vermeden kalıcı barışın tesisi mümkün değildir. Türkiye, bu diplomatik süreçte aktif rol oynayarak ABD, Mısır ve Katar ile

birlikte 'Kalıcı Barış ve Refah İçin Mutabakat'ın şekillenmesine ve 'Barış İçin Şarm el-Şeyh Zirvesi' vasıtasıyla ağır ihlallerin küresel gündemde kalmasına öncülük etmiştir.

Knesset'te 30 Mart 2026 tarihinde kabul edilen ve işgal altındaki askeri mahkemelerde neredeyse yalnızca Filistinlilere uygulanmak üzere tasarlanan idam düzenlemesi, süregelen fiili imha siyasetinin yasama eliyle kurumsallaştırılmış bir "soykırım yasası" niteliğindedir. Yaşanan bu normatif ve fiziki yıkım karşısında, uluslararası hukuk mekanizmalarının yapısal bir reforma gitmesi artık ertelenemez bir zorunluluktur. Bu doğrultuda, UAD'nin esas yargılaması ile UCM soruşturmalarının hızlandırılması, ad hoc veya hibrit ceza mahkemelerinin kurulması ve siyasi çıkmazları aşabilecek evrensel

yargı yetkisinin işletilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, BMGK'nın daimi üyelerinin veto imtiyazından kaynaklanan eylemsizliği giderecek daha demokratik bir karar alma mekanizmasının yapılandırılması ve sahada gerçek zamanlı incelemeye yapacak bağımsız soruşturma birimlerinin oluşturulması elzemdir.

Nihayetinde Filistin meselesi, küresel düzenin adalet kapasitesini ve soykırım yasağının evrensel bağlayıcılığını sınan bir imtihandır. Uluslararası toplumda derinleşen cezasızlık algısının kırılması ve kalıcı barışın tesisi; ancak 1967 sınırları temelinde, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız ve egemen bir Filistin devletinin kurulması ve Filistin halkının kolektif varlığının uluslararası hukuki güvenceye kavuşturulmasıyla mümkündür.

Kaynakça

Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I). Adopted on 8 June 1977. Entered into force on 7 December 1978.

Akande, Dapo. "Article 63 Intervention before the International Court of Justice: New Developments and the Way Forward." *Opinio Juris*, 26 July 2024. <https://opiniojuris.org/2024/07/26/article-63-intervention-before-the-international-court-of-justice-new-developments-and-the-way-forward/>

Anadolu Ajansı. TANIK - The Witness: Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı. <https://www.aa.com.tr/tr/aa-yayinlari/tanik-the-witness-genisletilmis-ve-guncellenmis-4baski/3485615>

United Nations Security Council. Resolution 242 (1967). 1967. <https://digitallibrary.un.org/record/90717?v=pdf>

United Nations Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in the Palestinian Territories Occupied Since 1967 (A/79/384). Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2024. <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/a79384-report-special-rapporteur-situation-human-rights-palestinian>

United Nations Human Rights Council. A/HRC/58/CRP.6: Report to the Human Rights Council at Its Fifty-Eighth Session. United Nations, 2021.

United Nations. "Press Encounter by United Nations Secretary-General António Guterres at United Nations Headquarters." Press Release, 6 November 2023. <https://press.un.org/en/2023/sgsm22021.doc.htm>

United Nations. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Article 2). 1948. <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide-convention.shtml>

Calli, Muhammed Enes. "Türkiye Urges UN to Recommend Use of Force for Gaza, Similar to 1950 General Assembly Resolution". Anadolu Agency. 30 September 2024. <https://www.aa.com.tr/en/politics/turkiye-urges-un-to-recommend-use-of-force-for-gaza-similar-to-1950-general-assembly-resolution/3346692>

Cançado Trindade, A. Separate Opinion of Judge Cançado Trindade, Request for an Examination of the Situation in Accordance with Paragraph 63 of the Court's Judgment of 16 December 1974 in the Nuclear Tests (New Zealand v. France) Case, paras. 38–40. International Court of Justice, 6 February 2013. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/148/148-20130206-ORD-01-02-EN.pdf>

World Health Organization. "Lethal Combination of Hunger and Disease to Lead to More Deaths in Gaza." 21 December 2023. World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/21-12-2023-lethal-combination-of-hunger-and-disease-to-lead-to-more-deaths-in-gaza>

Universal Declaration of Human Rights. G.A. Res. 217 A (III), U.N. Doc. A/810, p. 71 (1948).

Griffiths, Martin. "War in Gaza Must End – Statement by Martin Griffiths, Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator." United Nations, 5 January 2024. <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/war-gaza-must-end-statement-martin-griffiths-under-secretary-general-humanitarian-affairs-and-emergency-relief-coordinator-5-january-2024-enhear>

Henkin, Louis. The Age of Rights. Columbia University Press, 1990.

Human Rights Watch. "Does Israel's Treatment of Palestinians Rise to the Level of Apartheid?" 5 December 2023. <https://www.hrw.org/news/2023/12/05/does-israels-treatment-palestinians-rise-level-apartheid>

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I). United Nations. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-additional-geneva-conventions-12-august-1949>

McIntyre, Juliette. "Less a Wave than a Tsunami: The Procedural Implications of Article 63 Interventions Before the International Court of Justice in Ukraine v. Russia." *Völkerrechtsblog*,

12 May 2022. <https://voelkerrechtsblog.org/less-a-wave-than-a-tsunami/>

Miron, Alina, and Christine Chinkin. "Article 63." In The Statute of the International Court of Justice: A Commentary, edited by Andreas Zimmermann and Christian J. Tams, 3rd ed., 1741, 1743. Oxford: Oxford University Press, 2019.

Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (South Africa v. Israel), ICJ Case No. 192, 2023. <https://www.icj-cij.org/case/192>.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistin Mültecileri için Yardım ve Bayındırlık Ajansı Arasında Ankara'da UNRWA Ofisinin Kurulmasına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3271). TBMM Resmi Kayıtları.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK). Filistin'deki İnsan Hakları İhlalleri ve Gaza Soykırımı Raporu. 2024. <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/HA4SVxYn.pdf>.

International Court of Justice (ICJ). Advisory Opinion. <https://www.icj-cij.org/index.php/node/204160>

International Court of Justice (ICJ). Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion. ICJ Case No. 131. 9 July 2004. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-EN.pdf>.

International Court of Justice (ICJ). Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (South Africa v. Israel): Declaration of Intervention of the Republic of Türkiye. 7 August 2024.

International Court of Justice (ICJ). Declaration of Intervention of the Republic of Türkiye. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240807-int-01-00-en.pdf>

International Court of Justice (ICJ). Order on the Request for the Modification of the Order of 28 March 2024. 24 May 2024. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240524-ord-01-00-en.pdf>.

International Court of Justice (ICJ). Obligations of Israel in Relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in Relation to the Occupied Palestinian Territory (Advisory Opinion). Case No. 196. 22 October 2025. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20251022-adv-01-00-en.pdf>.

International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia), Judgment (paras. 132–193). 3 February 2015.

International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Request for the Indication of Provisional Measures, Order. 26 January 2024. <https://www.icj-cij.org/en/case/192>.

International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Request for the Modification and the Indication of Provisional Measures Submitted by South Africa under Article 41 of the Statute of the Court and Articles 75 and 76 of the Rules of Court. 10 May 2024. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240510-wri-01-00-en.pdf>.

International Court of Justice. Verbatim Record. CR 2025/2. 30 April 2025. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250430-ora-02-00-bi.pdf>

International Court of Justice. Declaration of Intervention of the Republic of Türkiye. 7 August 2024. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240807-int-01-00-en.pdf>

International Court of Justice. Statute of the International Court of Justice, Article 63. <https://www.icj-cij.org/statute#:~:text=Article%2063,notify%20all%20such%20states%20forthwith>

International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR). Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T, Judgment. 2 September 1998.

International Criminal Court. Rome Statute of the International Criminal Court (A/CONF.183/9). 1998. <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>

International Criminal Court. Rome Statute of the International Criminal Court (Article 6, 17 July

1998, 2187 U.N.T.S. 3). 1998. <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>

Weeramantry, C. Separate Opinion, Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia), Judgment, para. 5. International Court of Justice, 23 October 2001. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/102/102-20011023-JUD-01-05-EN.pdf>

Dipnot

1. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977.
2. United Nations. Press Conference by United Nations Secretary-General António Guterres at United Nations Headquarters. 6 November 2023.
3. Human Rights Watch. A Threshold Crossed: Israeli Authorities and the Crimes of Apartheid and Persecution.
4. International Criminal Court. Rome Statute of the International Criminal Court (A/CONF.183/9).
5. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I).
6. International Criminal Court. Rome Statute of the International Criminal Court (Article 6, 17 July 1998, 2187 U.N.T.S. 3).
7. United Nations. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Article II.
8. United Nations Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967 (A/79/384).
9. Oslo Anlaşmaları, 1993 ve 1995 yıllarında İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) arasında imzalanan önemli bir dizi anlaşmadır. Bu anlaşmalar, İsrail ve Filistinliler arasında bir barış süreci başlatmayı amaçlamış ve bu hedefe yönelik önemli adımlar atılmasını öngörmüştür. Ancak, İsrail'in Batı Şeria'da yeni yerleşim yerleri kurmaya devam etmesi, Oslo sürecinin önündeki en büyük engellerden biri olmuştur. Bu durum, Filistin halkı arasında güven kaybına yol açmış ve barış sürecini olumsuz etkilemiştir.
10. United Nations Security Council. Resolution 242 (1967).
11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Filistin'deki İnsan Hakları İhlalleri ve Gaza Soykırımı Raporu.
12. Anadolu Ajansı, TANIK - The Witness: Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı.
13. United Nations. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Article II.
14. Soykırım Davasında, Mahkemenin 26 Ocak 2024 tarihli ihtiyati tedbir kararında, Gazze'deki Filistinlilerin, Soykırım Sözleşmesi'nin 2. Maddesi uyarınca korunması gereken bir ulusal, etnik ve dini grup olduğu açıkça belirtilmiştir.
15. International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR). Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu, Case No. ICTR-96-4-T, Judgment. 2 September 1998.
16. International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia), Judgment, 3 February 2015, paras. 132–193.
17. United Nations Human Rights Council. A/HRC/58/CRP.6: Report to the Human Rights Council at its Fifty-Eighth Session.
18. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (South Africa v. Israel), ICJ Case No. 192, 2023.
19. International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (South Africa v. Israel), Request for the Indication of Provisional Measures, Order, 26 January 2024.

20. World Health Organization. Deadly Combination of Hunger and Disease to Lead to More Deaths in Gaza. 21 December 2023.
21. Martin Griffiths. The War in Gaza Must End – Statement by Martin Griffiths, United Nations Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator. 5 January 2024.
22. International Court of Justice. Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Request for the Modification and the Indication of Provisional Measures Submitted by South Africa under Article 41 of the Statute of the Court and Articles 75 and 76 of the Rules of Court. 10 May 2024.
23. International Court of Justice. Order on the Request for the Modification of the Order of 28 March 2024. 24 May 2024.
24. International Court of Justice. Declaration of Intervention of the Republic of Türkiye. 7 August 2024.
25. Statute of the International Court of Justice, Article 63.; Dapo Akande. Article 63 Intervention before the International Court of Justice: New Developments and Ways Forward. 26 July 2024.
26. C. Weeramantry. Separate Opinion, Gabcíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia), Judgment, para. 5. 23 October 2001.
27. A. Cançado Trindade. Separate Opinion of Judge Cançado Trindade, Request for an Examination of the Situation in Accordance with Paragraph 63 of the Court's Judgment of 16 December 1974 in the Nuclear Tests (New Zealand v. France) Case, paras. 38–40. 6 February 2013.
28. A. Miron and C. Chinkin, "Article 63," in The Statute of the International Court of Justice: A Commentary, ed. A. Zimmermann and C. J. Tams, 3rd ed. (Oxford: Oxford University Press, 2019), 1741, 1743.

29. J. McIntyre. The Procedural Consequences of Article 63 Interventions Before the International Court of Justice in Ukraine v. Russia. 12 May 2022.
30. International Court of Justice (ICJ). Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (South Africa v. Israel): Declaration of Intervention of the Republic of Türkiye, para. 84. 7 August 2024.
31. International Court of Justice. Declaration of Intervention of the Republic of Türkiye, paras. 103–105.
32. International Court of Justice (ICJ). Advisory Opinion.
33. International Court of Justice (ICJ). Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, ICJ Case No. 131, para. 1. 9 July 2004.
34. International Court of Justice. Verbatim Record, CR 2025/2. 30 April 2025.
35. International Court of Justice. Obligations of Israel in relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in relation to the Occupied Palestinian Territory (Advisory Opinion), Case No. 196. 22 October 2025.
36. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistin Mültecileri için Yardım ve Bayındırlık Ajansı Arasında Ankara'da UNRWA Ofisinin Kurulmasına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3271).
37. Universal Declaration of Human Rights, G.A. Res. 217 A (III), U.N. Doc. A/810, p. 71 (1948).
38. Bkz. Louis Henkin, The Age of Rights (Columbia University Press, 1990).
39. Muhammed Enes Calli, "Türkiye Urges UN to Recommend Use of Force for Gaza, Similar to 1950 General Assembly Resolution", Anadolu Agency, 30 September 2024.